

МИСТЕЦТВО / ИСКУССТВО

УДК 771.319.5-028.22:7.047'06

Валерій Скляренко
(Київ, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ОБРАЗУ В СУЧАСНІЙ ПЕЙЗАЖНІЙ ФОТОГРАФІЇ

Розглянуті характерні ознаки створення образу в сучасній пейзажній фотографії. Проаналізовані чинники, що впливають на візуальне сприйняття фотозображення на основі авторських фотографій

Ключові слова: образ, пейзаж, фотографія, глибина простору, ритм, кольорове вирішення, тон.

Characteristic features of creating an image in modern landscape photography are considered. The factors affecting the visual perception of a photo image based on the author's photos are analyzed.

Key words: image, landscape, photo, depth of space, rhythm, color solution, tone.

Під образом розуміється сукупність якості предметів, сприйманих через органи почуття людини (психологи сприймають їх як чутливість). Під пейзажем розуміємо не тільки елементи структури зовнішнього світу, не тільки природні елементи: ліса, гори, ріки, моря, хмари, а і штучні, створені людиною, архітектурні і житлові споруди з включенням елементів природи. В пейзажі фіксується просторові композиції. В історичному аспекті пейзаж був одним із жанрів, який одним з перших опанували фотографи на початку виникнення фотографії. До нашого часу дійшли перші зразки фотографічного пейзажу, які зберігаються на різних носіях в музеях світу. Серед чинників, від яких залежить сприймання пейзажу як візуального твору, що викликає у глядача естетичне задоволення і позитивні емоції, є композиційна побудова кадру [4, с. 165]. Можна вважати, що головним джерелом елементів в пейзажі є зафіксований простір. Він повинен підпорядковуватися певній системі в композиційному плані. Як вважає знаний в світі майстер сучасного пейзажу Лі Фрост [2, с. 54], світло є будівним матеріалом фотографії, а композиція – фундаментом кадру. Важливі і інші композиційні елементи, які беруть участь в побудові кадру: форма, лінія, колір, масштаб, положення лінії горизонту, врівноваженість і т. п. (фото 1).

Фото 1. «Пробудження» (В. Скляренко)

Велику роль у вдалій композиції відіграє використання просторових ритмів, які можуть бути присутніми як в фото, так і кінокадрі. Французький критик в галузі візуального мистецтва Ж. Мітрі [3, с. 288] вважає, що ритм сприймається «...як чергування напруги і розрядки, які є не чим іншим, як постійно присутнім конфліктом.

Фото 2. «Ритми природи» (В. Складенко)

В просторових і часових вимірах відчувається динаміка сили...при чому фази ритмічності можуть бути разом або проявлятися в послідовності...» (фото 2). Визначимо пропорційні відношення в пейзажній фотографії. Ці відношення зумовлені багато в чому внутрішньою структурою простору кадру. Це, насамперед, стосується вертикального, горизонтального або панорамного форматів кадру. Вертикальний кадр зручний для передачі простору при низькому положенні лінії горизонту. Використовується для виділення повітряного простору або для підсилення монументальності природних елементів композиції на передньому плані. Горизонтальний кадр підкреслює протяжність елементів в горизонтальному напрямку з присутністю завищеної лінії горизонту. Панорамний кадр найбільш поширений для пропорцій кадру від 3:2 до 3:1. Цей формат набув популярності останнім часом як в digital фотографії, так і в мобілографії, при чому в останній (в деяких моделях) це можна робити безпосередньо під час зйомки (фото 3).

Фото 3. «Зимова елегія» (В. Складенко)

Ритмічна побудова кадру залежить від розділення площини кадру лінією горизонту. В сучасній пейзажній фотографії часто знижують лінію горизонту, що впливає на частину

зображення, зайнятого небом. Крім того, при цьому проявляється висвітлення тону від переднього плану до заднього. При високій лінії горизонту повітряний простір зменшується. Завдяки цьому змінюється передача відстані між об'єктами, також простір і масштабні пропорції. Положення лінії горизонту визначає лінійну перспективу знімку, його глибину. Крім того, на передачу перспективи впливає фокусна відстань об'єктиву. При використанні ширококутної оптики підсилюється вплив динамічних ліній. Об'єкти переднього плану виглядають більш вагомими, а віддалені більш дрібними. Застереження про небажаність положення лінії горизонту, яка розділює кадр на двоє, актуальна і в сучасній пейзажній фотографії.

Небо і хмари є важливим композиційним елементом зображення. Кадри при цьому набувають певної експресії завдяки ритмам і тональному контрасту (фото 4). Ще на початку розвитку фотографії в середині XIX ст. Г. Робінсон коригував відсутність виразних хмар додаванням під час друку.

Фото 4. «Напередодні...» (В. Скляренко)

Світло визначає в значній мірі тональну ритміку кадру. Воно впливає на будь яку ситуацію, створює додаткові акценти, залежні від джерел світла. Особливо від джерел, що підкреслюють фактуру поверхні, силуетність і динаміку (фото 5).

Фото 5. «Згасання дня» (В. Скляренко)

Світло сприяє виділенню головного об'єкту кадру, тим самим визначає його зміст. Рефлексія сонячних променів від хмар, води створює особливі ефекти локального світла, впливає на тональність кадру. Кожний світловий режим має свої характерні ознаки і сприяє створенню відповідного настрою і образу. Ритм може задаватися тональними плямами, крім того, можлива присутність в композиції домінуючого тону (фото 6).

Фото 6. «Вечірня ідилія» (В. Складенко)

Переважання білого, сірих тонів впливає на настрій знімку. Світла тональність більш характерна для зимових пейзажів і має понижений контраст (фото 3). Не менш цікавим є зображення з переважною кількістю темних і чорних тонів, що накладає певний відтінок драматичності (фото 4).

Як відзначав Р. Арнхейм, в зображенні ми не бачимо чистий рух, а сприймаємо його через предмети, які беруть участь в русі. В будь-якому русі разом з рухом середовища переміщується і глядацький погляд з одного плану на інший, від предметів на одному плані до предметів на іншому. Для автора такий рух вважається засобом розвитку сюжету в пейзажі, робить його привабливим для сприймання і оцінювання. Щоб погляд слідував на знімку в глибину, вона повинна бути побудована. Глибина прочитується, якщо є чіткі скорочення перспективи, або одні елементи в композиції частково перекриваються іншими (фото 7).

Наведені приклади свідчать про виразність пейзажу, в тому числі, за рахунок виразності його ритмів. Можна стверджувати, що вдалий знімок в пейзажі залежить від вдало створеного ритмізованого простору. Характер ритміки може реалізовуватися як дискретним, так і нероздільним способами. В першому випадку простір ритміки візуалізується по розташуванню і лінійним контрастам в кожній частині композиційних планів. Ці плани можуть відрізнятися по градаціям або контрастам тону (фото 2). В результаті цієї дискретності ритми виявляються переважно завдяки творчому баченню автора, ніж властивостями натури. В інший спосіб просторова ритміка може бути передана плавним рухом ліній в глибину кадру (фото 1). В цьому випадку лінійність просторової ритміки передається за рахунок колориту. Необхідно при цьому розрізняти поняття колориту і колористики. Якщо перше це сукупність всіх кольорів, розглянутих з певної відстані, то колористика – це притаманне художнику відчуття тональної гармонії, завдяки яким картина набуває ознак життєвості [1, с. 74]. Що стосується фотографа, його реалізація в світлинах ускладнюється на етапі фотографування або при пост-обробці в редакторських програмах.

Фото 7. «Неповторна краса» (В. Скляренко)

В цьому випадку автор визначає колористичне рішення завдяки своєму творчому баченню. Велике значення для отримання виразних пейзажних світлин має вдале використання фотографічної техніки: об'єктивів з різною фокусною відстанню, штативу, спалаху, градієнтних і нейтральних фільтрів. Також при зйомці треба вміло використовувати глибину різко зображувального простору (ГРЗП) і пов'язаних з нею гіперфокальною відстанню.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. John Hedgecoe. The Art of Color Photography Mitchell Bearzley Publishers Limited, 1985. P.74-75.
2. Lee Frost's Landscape Photography David & Charles limited, 2007. P.54.
3. Mitry J. Esthetique et psychologie du cinema. P.,1993. v.1, P.288.
4. Стародуб Д.О. Азбука фотографії. Київ: Техніка, 2000. С. 165-178.